

rozbudovy *Novoi ukrainskoi shkoly*. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Kharkiv: Kharkivska akademiia neperervnoi osvity, 140.

4. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine "On Education"] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>>.

5. Nerianova, S., & Shvachova, O., 2021. Dosiahnennia ta perspektyvy rozvytku doshkilnoi osvity [Achievements and Prospects for the Development of Preschool Education]. *Doshkilne vykhovannia*, 1, 3–6.

6. Onyshchuk, L. A., 2017. Humanizatsiia osvity yak osnovna determinanta rozvytku osobystosti [Humanization of Education as the Main Determinant of Personality Development]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 3, 102–107.

7. Perevozniuk, N. M., 2010. Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini: intehratsiinyi aspekt [Trends in the Development of Higher Education in Ukraine: Integration Aspect]. *Nauka i osvita*, 7, 198–201.

8. *Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity* [On Approval of the Concept of Teacher Education Development], 2018. Nakaz ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 №776. Dostupno: <mon.gov.ua>.

9. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., & Shvetsova, I., 2021. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*, 12(2), 367–386. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.2/313>.

10. Potapchuk, T., Borun, G., Pukas, I., Kanosa, N., Babiuk, T., & Hordiichuk, M., 2023. Technology of Training of Future Teachers of Preschool Education Institutions to Work with Creatively Gifted Children. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(4), 145–174.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-248-260>

УДК 378.016:811.111.(043.2)

Гришкова Раїса Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор,

Чорноморський національний університет

імені Петра Могили

Миколаїв, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-4974>

raissagrishkova@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОНОВЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті йдеться про дерусифікацію освітнього простору в Україні, у зв'язку з чим виникла необхідність оновлення іншомовної підготовки студентів вищих закладів освіти. Своєю чергою, оновлення іншомовної підготовки студентів університетів вимагає змін у методичних засадах навчання іноземної мови. Під методичними засадами оновлення іншомовної освіти вітчизняні

вчені-методисти мають на увазі упорядкування та дерусифікацію змісту навчання іноземних мов як відповідь на питання «Чого навчати?», осучаснення принципів навчання, що дають відповідь на питання «Як організувати освітній процес?», модернізацію методів та способів навчання й учіння як відповідь на запитання «Як навчати?».

Наведені визначення поняття «дерусифікація», надані представниками різних наукових шкіл, та точка зору автора статті, що полягає у визнанні як необхідності позбавлення від російської ідеології, культурного впливу та мови, так і посиленні популяризації всього українського: мови, культури, традицій, славної історії нашого народу.

У контексті дерусифікації переосмислено зміст навчання іноземної мови в період воєнного стану, що передбачає відмову від вивчення традиційних нейтральних тем і запровадження роботи над темами, що відповідають сьогоденню. Осучаснення методичних принципів має відповідати новим реаліям освітнього процесу: навчання в онлайн форматі, використання різних освітніх платформ, асинхронне проведення занять, відтермінування дедлайна виконання практичних завдань, зміна ролі викладача. Методи та способи навчання мають відповідати запитам студентів і фокусуватись на набутті практичних навичок володіння іноземною мовою, зростанні ролі самостійної роботи здобувачів вищої освіти, посиленні відповідальності кожного студента за власні успіхи/невдачі у навчанні.

Ключові слова: методичні засади; оновлення; дерусифікація; освітній простір; принципи навчання; іноземні мови.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Наразі всі сфери життєдіяльності нашої держави вимагають переосмислення й оновлення у зв'язку із запровадженням воєнного стану. Незважаючи на те, що у прифронтових регіонах навчання проводиться в режимі онлайн чи у змішаному форматі, у вітчизняній освіті активізувались процеси переосмислення ціннісних орієнтирів мети і змісту навчання, педагогічних, психологічних та методичних засад організації освітнього процесу, зросло значення національно-патріотичного виховання, посилюється інтерес до вивчення дисциплін загальногуманітарного циклу. Більше уваги приділяється вивченню історії України, української мови, країнознавства, іноземних мов.

На процес переосмислення й оновлення української вищої освіти вплинули багато чинників. Найбільших змін сучасна освіта в Україні зазнала під час пандемії COVID-19, яка змінила реалії та складові освіти, підняла на поверхню існуючі на той час внутрішні проблеми підготовки фахівців в університетах. Але ще більше її змінила війна: частина закладів вищої освіти з тимчасово окупованих ворогом територій змушена була змінити локацію, переїхавши до більш захищених регіонів чи до столиці. Багато студентів не встигли покинути окуповані території і не мають можливості

продовжити навчання. Певна кількість здобувачів вищої освіти виїхали за кордон і продовжують навчання в європейських чи американських університетах. На сьогоднішній день до проблем української освіти додається ще один виклик - дерусифікація.

Тож актуальність дослідження методичних засад іншомовної підготовки студентів у контексті дерусифікації обумовлена такими чинниками:

- значущість дерусифікації в освітньому процесі. Російська агресія проти України призвела до необхідності перегляду освітніх програм та методів навчання. Одним із важливих завдань дерусифікації в освітньому процесі є формування у здобувачів освіти позитивного ставлення до української культури та критично-свідомого ставлення до російської культури і світобачення;

- роль вивчення іноземної мови в освітньому процесі. Іншомовна підготовка допомагає студентам відчувати себе частиною глобального світу, який поділяє українські цінності, підтримує боротьбу нашого народу з кривавим агресором, та посилити національно-патріотичне виховання молоді;

- необхідність розробки сучасних методів роботи з іншомовними джерелами інформації, оскільки традиційні методики не завжди забезпечують необхідний результат.

Під методичними засадами оновлення іншомовної освіти вітчизняні вчені-методисти (О.Б. Бігич, О.О. Заболоцька [4], О.В. Малихін [6], С.Ю. Ніколаєва [7], О.Б. Тарнопольський [10] та ін.) мають на увазі упорядкування та дерусифікацію змісту навчання іноземних мов як відповідь на питання «Чого навчати?», осучаснення методичних принципів навчання, що дають відповідь на питання «Як організувати освітній процес?», модернізацію методів та способів навчання й учіння як відповідь на запитання «Як навчати?».

Іншомовну підготовку студентів закладів вищої освіти визначаємо як володіння здобувачем освіти певним рівнем (B-2, C-1,2) мовної (вимова, граматична, лексична та орфографічна компетенції) і мовленнєвої (читання, говоріння, письмо, сприйняття мовлення на слух) компетенції та здатність і спроможність усно і письмово спілкуватися виучуваною мовою на повсякденні та професійні теми.

У зв'язку зі змінами освітньої політики в Україні додаткових досліджень потребує вивчення й викладання іноземних мов з огляду на процеси декомунізації, дерусифікації, які активізувались в умовах воєнного стану, запровадженого з перших днів загарбницької війни Росії проти нашої держави.

Дерусифікація, як процес, що набув актуальності в пострадянському просторі, і посилюється у зв'язку із російсько-українським протистоянням, передбачає переосмислення та переформатування економічних, політичних, культурних і освітніх зв'язків. Необхідність оновлення змісту іншомовної підготовки студентів вищих закладів освіти зумовлена змінами в житті нашої країни, викликаними повномасштабним вторгненням держави-агресора в Україну. Освітній процес на окупованих ворогом чи прифронтових територіях майже повністю перейшов у онлайн формат, що позбавляє молодих людей можливості реального спілкування, неформального обміну думками, слухання лекцій в аудиторіях і ставлення запитань

викладачеві, не дає змогу вступати в дискусії, висловлювати власні ідеї й відстоювати їх. У процесі роботи над розвитком іншомовної мовленнєвої компетенції студентів на заняттях з англійської мови все рідше використовуються нейтральні дидактичні матеріали стандартних підручників; викладачі пропонують слухачам англomовні тексти на актуальні теми, пов'язані з війною та її наслідками, взяті з Інтернету чи інших автентичних джерел. Студенти більше цікавляться висвітленням подій в Україні на сторінках англomовних видань, промовами лідерів європейських країн, Сполучених Штатів чи представниками міжнародних організацій. Тож зі зміною інтересів здобувачів вищої освіти мають змінюватись і методи та способи роботи зі студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі не існує загальноприйнятого визначення процесу дерусифікації. В роботі «Дерусифікація України: правові та політичні аспекти» В. Степаненко зазначає, що дерусифікація представляє процес позбавлення України від політичного, економічного, культурного та ідеологічного впливів з боку російської федерації. Своєю чергою М. Юзьков надає процесу дерусифікації дещо інше визначення: «Дерусифікація – це процес розбудови української держави на засадах демократії, свободи та рівності» [12]. Такої ж точки зору дотримується і Т. Шевчук, який трактує цей процес як «повернення Україні її історичної пам'яті та самоідентифікації» [11]. Схожі погляди мають науковці В. Кравченко та І. Дзюба, які розцінюють процес дерусифікації як поновлення та розквіт української культури, мови, національного спадку, цінностей та становлення української ідентичності в кожній із сфер сучасного українського суспільства. Науковець О. Верестюк висловив думку, що збігається з визначенням В. Степаненка, який трактує цей процес як позбавлення України від будь-яких наслідків русифікації, а саме впливу російської культури, мови та ідеології.

Оскільки наше дослідження пов'язане з оновленням методичних засад іншомовної підготовки студентів університетів, з метою виявлення інновацій у методиці викладання іноземних мов ми проаналізували останній підручник з цієї дисципліни, виданий у 2019 році, - «Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі» - автори О.Б. Тарнопольський та М.Р. Кабанова, Дніпро, університет імені Альфреда Нобеля [10]. На наш погляд, у цьому посібнику стандартно висвітлюються питання щодо визначення поняття «методика викладання іноземних мов», зв'язків методики з іншими науками, дидактичні та методичні принципи, методи та засоби навчання. У більшості випадків перші частини посібника нагадують відомий підручник «Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах», виданий у 1999 році видавництвом «Ленвіт» за авторства С. Ю. Ніколаєвої та колективом кафедри методики викладання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету [7]. Єдині інновації в посібнику О.Б. Тарнопольського та М.Р. Кабанової – це запропонована авторами «конструктивістська методика комбінованого навчання» [10, с.76-77] та додання до методичних принципів, згаданих у підручнику С.Ю. Ніколаєвої 1999 року, принципу *апроксимації*, без згадки про те, що цей принцип був уперше введений у науковий обіг авторами підручника «Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах», виданий у 2010 році

видавничим центром «Академія» колективом авторів: Л.С. Панова, Н.М. Жилко, О.А. Палій, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова, С.І. Потапенко та ін. [8].

Розглядаючи методичні засади у контексті дерусифікації, яка запроваджується в Україні вже не перший рік, ми були здивовані тим, що в підручнику О.Б. Тарнопольського та М.Р. Кабанової, де після кожного розділу наводиться список використаних джерел, 87% посилань - на роботи російських авторів та московські, ленінградські чи інші російські видавництва. При цьому згадані посилання датуються 70-ми - 90-ми роками минулого століття. На наше переконання, українські методичні школи навчання/викладання іноземних мов (Київський національний лінгвістичний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Південноукраїнський національний університет імені К.Д. Ушинського, м. Одеса, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) мають значні досягнення в галузі розробки засад дистанційного та змішаного навчання, використання різних освітніх платформ, запровадження сучасних методів опанування іноземної мови. Вони варті уваги не тільки вітчизняних, але й зарубіжних учених. Тож маємо популяризувати наукові роботи українських учених-методистів та спиратися на результати їхніх досліджень у власних напрацюваннях.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті – висвітлити методичні засади оновлення іншомовної підготовки студентів університетів у контексті дерусифікації та модернізація освітнього простору.

Завдання дослідження:

- дати визначення поняття дерусифікації в освіті;
- охарактеризувати методичні засади оновлення іншомовної підготовки;
- описати методи роботи з іншомовної підготовки студентів в онлайн форматі.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Теоретичним підґрунтям дослідження методичних засад оновлення іншомовної підготовки студентів слугують державні документи щодо мовної освіти (Закони України «Про вищу освіту» 2014 р., «Про освіту» 2017 р., «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» – МОН України №1/2702–23 від 24.09 2023) та наукові роботи вітчизняних учених і викладачів іноземних мов, присвячені змінам освітньої політики держави, що викликані запровадженням воєнного стану в Україні та активізацією процесів дерусифікації.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Досліджуючи освітній процес в умовах війни та в перспективі у повоєнний період, звернімося до даних, що наводять фахівці Світового банку, які вирахували, що покоління нинішніх випускників школи, які вже три роки навчаються онлайн, матимуть на 10% менше soft skills (навички спілкування, необхідні для порозуміння з

різними людьми, здатність працювати в команді) у порівнянні зі старшокласниками, які навчаються офлайн. Як зазначає заступник міністра освіти і науки України М.Винницький у виступі на каналі 1+1 15 січня 2024 року, кількість випускників школи за останні роки зменшилась з 650 тисяч до 350 тисяч осіб. Чисельність викладачів університетів також зменшилась на 37%: молоді фахівці пішли на фронт, професори поважного віку – на пенсію, багато науковців покинули країну. Особливу тривогу викликає нестача викладачів іноземних мов, більшість з яких виїхали за кордон за певними міжнародними програмами або ховаючись від війни, але, володіючи іноземними мовами, з часом знайшли роботу в європейських країнах чи в Америці, і наразі невідомо, чи повернуться вони на Батьківщину.

Оскільки ми досліджуємо методичні засади в контексті дерусифікації, наведемо приклади визначення цього поняття вітчизняними вченими, представниками різних наукових шкіл.

Таблиця 1

Сучасні підходи до визначення поняття «дерусифікація»

Автор визначення	Визначення	Джерело
О.В. Верстюк	«Дерусифікація – це процес позбавлення України від наслідків русифікації, тобто від впливу російської мови, культури та ідеології» [1].	Верстюк О.В. Дерусифікація української освіти: проблеми та перспективи. Київ: Київський нац. університет імені Тараса Шевченка.
І.М. Дзюба	«Дерусифікація – це процес відродження української культури, мови та національних цінностей» [3].	Дзюба І.М. Дерусифікація України: шлях до незалежності. Київ: Смолоскип.
В.О. Кравченко	«Дерусифікація – це процес формування української ідентичності в усіх сферах суспільного життя, зокрема в освіті» [5].	Кравченко В.О. Дерусифікація української освіти: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Освіта України.
В.А. Степаненко	«Дерусифікація – це процес позбавлення України від російського впливу, який включає в себе політичний, економічний, культурний та ідеологічний аспекти» [9].	Степаненко В.А. Дерусифікація України: правові та політичні аспекти. Київ: Знання.
Т.В. Шевчук	«Дерусифікація – це процес повернення Україні її історичної пам'яті та самоідентифікації» [11].	Шевчук Т.В. Дерусифікація української освіти: історичний аспект. Київ.

М.І. Юзьков	«Дерусифікація – це процес розбудови української держави на засадах демократії, свободи та рівності» [12].	Юзьков М.І. Дерусифікація України: філософські аспекти. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
-------------	--	--

Наша позиція полягає у визнанні як необхідності позбавлення від російської ідеології, культурного впливу та мови, так і посиленні популяризації всього українського: мови, культури, традицій, славної історії нашого народу.

Методичні принципи оновлення іншомовної підготовки студентів мають відповідати новим реаліям освітнього процесу: навчання в онлайн форматі, використання різних освітніх платформ, асинхронне проведення занять, відтермінування дедлайна виконання практичних завдань, зміна ролі викладача. Вони повинні спиратись на самоорганізацію студента, який здобуває знання в онлайн режимі, враховувати роль викладача як навігатора в освітньому просторі, забезпечувати професійну орієнтацію кожного здобувача вищої освіти.

З огляду на запровадження воєнного стану в країні студенти всіх спеціальностей вивчають лексику, пов'язану з подіями на фронті, героїзмом нашого народу та стражданнями мирного населення на окупованих територіях. Для формування культурної адекватності студентам пропонуються оригінальні англійські тексти з американських та британських джерел, у яких висвітлюються події в Україні, оцінка яких не завжди збігається з офіційною версією наших засобів масової інформації, що створює умови для дискусій.

Принцип автентичності навчальних матеріалів професійного характеру зобов'язує викладачів підбирати тексти, пов'язані з діяльністю реального бізнесу, подій у політичному чи культурному житті, які відображають автентичність мови та культури, щоб забезпечити здобувачам освіти найбільш імерсивний та автентичний досвід вивчення англійської мови.

Принцип апроксимації дозволяє викладачеві стимулювати активну взаємодію здобувачів освіти з носіями англійської мови в усному та писемному спілкуванні через Інтернет, соціальні мережі, месенджери для переконання, що навіть допущені помилки в англійській мові не заважають взаєморозумінню й підтриманню ділових чи дружніх стосунків. До того ж, цей принцип уможливлює нехтування дрібними помилками у мовленні, якщо вони не призводять до спотворення змісту висловлювання, і можна зрозуміти, що хотів сказати співрозмовник [2].

Наведемо приклади використання варіативних методичних принципів організації освітнього процесу з іноземної мови у вищій школі.

Таблиця 2

Варіативні методичні принципи оновлення іншомовної підготовки студентів

№ з/п	Назва принципу	Опис принципу	Специфіка застосування принципу в контексті дерусифікації
1.	Принцип урахування специфіки англійської мови як іноземної	Урахування особливостей англійської мови: фонетичної та лексичної систем, граматичної будови	Використання автентичних матеріалів, які відображають особливості англійської мови як іноземної, праць англійських авторів, адаптованих для здобувачів освіти початкового рівня та оригінальних текстів для старших курсів
2.	Принцип культурної адекватності	Урахування культурного контексту англомовного тексту	Вибір текстів, які відображають різні культурні традиції, культуру ведення бізнесу, оформлення ділових паперів
3.	Принцип міжкультурної комунікації	Формування міжкультурної компетентності через аналіз англомовних текстів	Використання англомовних джерел, які дозволяють здобувачам освіти зрозуміти відмінності культурного простору в різних країнах
4.	Принцип автентичності навчальних матеріалів професійного характеру	Використання автентичних англомовних текстів вправ з автентичних англомовних посібників	Підтримка використання текстів з реального життя, які відображають автентичність мови та культури, щоб забезпечити здобувачам освіти найбільш імерсивний та автентичний досвід вивчення англійської мови
5.	Принцип контекстуального навчання	Вивчення мови в контексті професійно спрямованого тексту	Використання методів та прийомів навчання, які дозволяють здобувачам освіти вивчати мову в контексті її використання
6.	Принцип апроксимації	Формування розвитку мовних мовленнєвих навичок через вивчення автентичних англо-мовних професійних текстів та художніх творів	Стимулювання активної взаємодії здобувачів освіти з носіями англійської мови в усному та писемному спілкуванні через Інтернет, соціальні мережі, месенджери для переконання, що навіть допущені помилки в англійській мові не заважають взаєморозумінню

Побудова освітнього процесу вищої школи з опорою на варіативні методичні принципи стала можливою з огляду на позбавлення від радянщини, декомунізацію та дерусифікацію, коли всі державні заклади освіти мали сповідувати комуністичну ідеологію, дотримуватись уніфікованих робочих програм та стандартних планів. Наразі у зв'язку зі зміною мовної політики в Україні викладачі мають право обирати власну стратегію іншомовної підготовки своїх студентів, зважаючи на їхній рівень володіння іноземною мовою та мотивацію до її вивчення.

Окремо звернемо увагу на розширення лексичного запасу воєнного спрямування. За роки повномасштабної війни словниковий запас студентів усіх спеціальностей збагатився англомовними одиницями, що відповідають сьогоденню й використовуються для розуміння ситуації, що складається на фронті, на окупованих територіях, у мирних селах і містах під час бомбардування чи ракетних обстрілів. Місце приємних розмов про подорожі, цікаві захоплення, безтурботно проведений час зайняли розповіді про страхи війни, окупацію, зміну локації, страждання людей. Декілька разів на день і постійно вночі чути звуки повітряної тривоги; студенти, які навчаються офлайн, уже звикли швидко спускатись в укриття, де продовжуємо вчити їх іноземної мови. За таких умов стало можливим активніше звертатися до метода використання інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних платформ, віртуальних лабораторій та інших цифрових інструментів, які дозволяють здобувачам освіти вивчати англомовні тексти в сучасному цифровому середовищі.

Відповідно до запропонованого О.Б. Тарнопольським та М.Р. Кабановою конструктивістського метода комбінованого навчання відбувається посилення ролі самостійної роботи студентів з автентичними матеріалами, коли навчальний матеріал конструюється відповідно до інтересів та запитів студентів і відповідає їхньому рівню володіння іноземною мовою.

Наведемо приклади оновлених методів іншомовної підготовки студентів.

Таблиця 3

Методи оновлення іншомовної підготовки студентів

№ з/п	Назва методу	Опис методу	Специфіка застосування методу в контексті дерусифікації
1.	Метод мовної імєрсії	Занурення студентів у мовне середовище через інтенсивне вивчення англомовних пісень, приказок, віршів, лімериків	Використання інтерактивних методів та прийомів навчання, які дозволяють здобувачам освіти активно взаємодіяти з англійською мовою, наприклад, рольових ігор, проєктів тощо

2.	Метод використання інформаційно-комунікаційних технологій	Використання сучасних технологій для навчання правильної вимови та англомовної лексики	Використання інтерактивних платформ, віртуальних лабораторій та інших цифрових інструментів, які дозволяють здобувачам освіти вивчати англомовні тексти в сучасному цифровому середовищі
3.	Метод формування мовленнєвої компетентності	Розвиток мовленнєвих навичок через вивчення англомовних творів	Використання методів та прийомів навчання, які дозволяють здобувачам освіти розвивати навички читання; аудіювання; говоріння; письма
4.	Метод формування й розвитку soft skills	Навчання студентів різних стилів спілкування, взаємодії в команді	Заохочення студентів до командної роботи, імітації різних стилів спілкування, симуляції ділових ситуацій
5.	Конструктивістський метод комбінованого навчання	Навчальний матеріал конструюється відповідно до запитів студентів	Посилення ролі самостійної роботи студентів з автентичними матеріалами у процесі комбінованого навчання

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що в системі вищої освіти України відбуваються реальні зміни з огляду на процес дерусифікації та запровадження воєнного стану. Оновлення, переосмислення, переформатування спостерігаються і в організації іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти. Це знаходить відображення у змінах контенту матеріалу, що вивчається, трансформації існуючих і запровадженні варіативних методичних принципів навчання іноземних мов, удосконаленні методів і способів навчання іншомовного спілкування, приведення їх у відповідність до вимог воєнного стану.

Подальших досліджень потребує життєздатність та практична необхідність кожного із запропонованих варіативних методичних принципів навчання іноземної мови, методи дистанційного навчання з використанням цифрових технологій. Окремих наукових розвідок заслуговує виховний потенціал процесу дерусифікації в українській вищій освіті.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Верстюк, О.В., 2022. Дерусифікація української освіти: проблеми та перспективи. Київ: Київський нац. університет ім. Т. Шевченка, 244.
2. Гришкова, Р.О., 2015. *Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей*. Навч. посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 226.
3. Дзюба, І.М., 2022. *Дерусифікація України: шлях до незалежності*. Київ: Смолоскип, 280.
4. Заболотська, О.О., 2010. *Методика викладання іноземних мов у ВНЗ*. Херсон: Айлант, 288.
5. Кравченко, В.О., 2022. *Дерусифікація української освіти: теоретичні та практичні аспекти*. Київ: Освіта України, 320.
6. Малихін, О.В., Павленко, І.Г., Лаврентьєва, О.О., Матукова, Г.І., 2014. *Методика викладання у вищій школі*. Київ: КНТ, 262.
7. *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах*, 1999. Підручник / кол. авт. під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 320.
8. *Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах*: підручник, 2010. / кол. авторів: Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 328.
9. Степаненко, В.А., 2022. *Дерусифікація України: правові та політичні аспекти*. Київ: Знання, 256.
10. Гарнопольський, О.Б., Кабанова, М.Р. 2019. *Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі*. Підручник. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 256.
11. Шевчук, Т.В., 2022. *Дерусифікація української освіти: історичний аспект*. Київ: ЛІБЕРА, 224.
12. Юзьков, М.І., 2022. *Дерусифікація України: філософські аспекти*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 160.

METHODICAL GROUNDS OF RENOVATION OF STUDENTS' FOREIGN LANGUAGES TRAINING IN THE CONTEXT OF DE-RUSSIFICATION

Raisa Gryshkova,

Doctor of Pedagogical Sciences, professor,
Petro Mohyla Black Sea National University
Mykolaiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-4974>

raissagrishkova@gmail.com

Abstract. The article is dedicated to the process of de-russification of the educational space in Ukraine which resulted in the necessity of renovation of university students' foreign languages training. In its turn renovation of university students' foreign languages training demands changes in methodical grounds of teaching foreign languages. Methodical grounds

are understood by the Ukrainian scientists as bringing in order and de-russification of the content of didactic materials as answer to the question “What to study?”, renovating principles of teaching foreign languages as answer to the question “How to organize academic process?”, modernizing methods of teaching and learning as answer to the question “How to teach?”. In the article the definitions of the notion ‘de-russification’ interpreted by representatives of different Ukrainian scientific schools are given. The viewpoint of the author lies in the recognition of giving up Russian ideology, cultural influence and language as well as the necessity of strengthening of popularization of the Ukrainian language, culture, traditions, glorious history of our country.

In the context of de-russification the content of teaching foreign languages was thought over which means refusal from learning traditional neutral topics and replacing them with work on modern themes corresponding to the period of the martial law. Renovation of methodical principles meets the demands of the new reality and current situation in our country: online teaching, usage of different educational platforms, a-synchronize lectures and practical classes postpone deadlines of preparing home assignments, changing the role of university educators. Methods of teaching should reflect the students’ needs and requirements. They should be focused on students’ desire to gain practical skills in using foreign languages for their professional development, growing the role of the independent work, strengthening the responsibility of each student for his success/failures in studying.

Keywords: methodical grounds; renovation; educational space; de-russification; principles of teaching; foreign languages.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Verstiuk, O.V., 2022. *Derusyfikatsiia ukrainskoi osvity: problemy ta perspektyvy* [Derussification of Ukrainian Education: Problems and Prospects]. Kyiv: Kyivskyi nats. universytet im. T. Shevchenka, 244.
2. Hryshkova, R.O., 2015. *Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei* [Methodology of Teaching English for Professional Purposes to Non-Philology Students]. Navch. posibnyk. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 226.
3. Dziuba, I.M., 2022. *Derusyfikatsiia Ukrainy: shliakh do nezalezhnosti* [Derussification of Ukraine: The Path to Independence]. Kyiv: Smoloskyp, 280.
4. Zabolotska, O.O., 2010. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov u VNZ* [Methodology of Teaching Foreign Languages in Higher Education Institutions]. Kherson: Ailant, 288.
5. Kravchenko, V.O., 2022. *Derusyfikatsiia ukrainskoi osvity: teoretychni ta praktychni aspekty* [Derussification of Ukrainian Education: Theoretical and Practical Aspects]. Kyiv: Osvita Ukrainy, 320.
6. Malykhin, O. V., Pavlenko, I. H., Lavrentieva, O. O., & Matukova, H. I., 2014. *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli* [Methodology of Teaching in Higher Education]. Kyiv: KNT, 262.

7. *Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh* [Methodology of Teaching Foreign Languages in Secondary Educational Institutions], 1999 Pidruchnyk / kol. avt. pid kerivn. S.Iu. Nikolaievoi. Kyiv: Lenvit, 320.

8. *Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk* [Methodology of Teaching Foreign Languages in General Educational Institutions: Textbook], 2010. / kol. avtoriv: L.S. Panova, I.F. Andriiko, S.V. Tezikova ta in. Kyiv: VTs «Akademiia», 328.

9. Stepanenko, V.A., 2022. *Derusyfikatsiia Ukrainy: pravovi ta politychni aspekty* [Derussification of Ukraine: Legal and Political Aspects]. Kyiv: Znannia, 256.

10. Tarnopolskyi, O.B., & Kabanova, M.R. 2019. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli* [Methodology of Teaching Foreign Languages and Their Aspects in Higher Education]. Pidruchnyk. Dnipro: Universytet im. Alfreda Nobelia, 256.

11. Shevchuk, T.V., 2022. *Derusyfikatsiia ukrainskoi osvity: istorychnyi aspekt* [Derussification of Ukrainian Education: Historical Aspect]. Kyiv: LIBERA, 224.

12. Iuzkov, M.I., 2022. *Derusyfikatsiia Ukrainy: filosofski aspekty* [Derussification of Ukraine: Philosophical Aspects]. Kyiv: Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», 160.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-260-277>

УДК 355.231.4 (477)

Злобіна Олена Вікторівна,

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних та
фундаментальних дисциплін,

Інститут Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська
академія»

Одеса, Україна;

аспірантка,

Комунальний вищий навчальний заклад

«Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2296-5148>

zlobina710@gmail.com

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВМС ЗС УКРАЇНИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано структурно-функціональну модель організаційно-педагогічних умов практичної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗС України у закладах вищої освіти. Визначено систематизацію основних видів практичної підготовки у ВВНЗ, виокремлення організаційно-педагогічних умов її забезпечення, обґрунтування структурно-функціональної моделі